

De 'Heksenboom van Zwarte Kaat'

Boom van het Jaar 2019

TEKST: JACO HOUWELING, REDACTIE BOMEN

Waarschijnlijk hebben de lezers van het vakblad wel gemerkt dat er een Boom van het jaar-verkiezing is gehouden. In verschillende kranten en media is er dit jaar veel aandacht voor geweest. Maar wat houdt die verkiezing nu precies in? En wie zitten er achter die verkiezing? Het vakblad Bomen ging op onderzoek uit en interviewde Maaike Brasz van het SBNL Natuurfonds.

1) Wat houdt de boom van het jaar verkiezing precies in?

De Boom van het Jaar-verkiezing draait om markante bomen met een bijzonder verhaal. Iedere boom vertegenwoordigt een waarde, maar heeft ook een verhaal. Het kan gaan om een historisch verhaal of om een boom met een bijzondere maatschappelijke waarde voor een dorp of stad. De boom die een natuurramp overleefde. Of de boom waaronder al sinds mensenheugenis altijd het dorpsfeest plaatsvindt. Bomen vertolken een emotionele waarde, zij vertellen ons verhalen die het waard zijn gedeeld en herinnerd te worden. In 2019 kon iedereen van 29 maart tot 15 mei een boom nomineren. Een vakkundige jury heeft uit alle aanmeldingen één boom per provincie gekozen, en deze 12 genomineerden zijn 30 augustus bekendgemaakt via de website. Vanaf dat moment heeft het publiek kunnen stemmen en zijn 9.840 stemmen uitgebracht. Uiteindelijk is de mooie beuk te Bladel (in de volksmond bekend als de 'Heksenboom van Zwarte Kaat', provincie Noord-Brabant), de winnaar geworden van dit jaar. Als nummer 2 eindigde de 'Boom die alles heeft overleefd', de Lijnbaanplataan in Rotterdam (Zuid-Holland), met 9.212 stemmen. Op plaats 3 is geëindigd de zwarte populier aan de Waaldijk in Opijnen (Gelderland), met 1.319 stemmen. Het complete overzicht met alle 12 bomen is te vinden op www.deboomvanhetjaar.nl, de hoofdprijs bestaat uit een wisseltrofee en een cheque van € 2500 om aan onderhoud of beheer van de boom te besteden. Daarnaast doen de nationale winnaars mee met de Europese Boom van het Jaar-verkiezing.

Het verhaal van de 'Heksenboom van Zwarte Kaat'

Het is 1596. Zwarte Kaat, een vrouw met ravenzwart haar en een haviksnus, is met haar bende op rooftocht. Dit keer ontvoeren ze een pasgeboren baby uit de Hoeve Ten Vorsel. Zwarte Kaat vlucht met het jongetje, dat ze Thomas noemt, naar Duitsland en voedt hem op als haar eigen zoon. Na achttien jaar keert de bende terug naar de Kempen. Ze willen nog één keer een grote slag slaan door de Abdij van Postel te overvallen. Hier worden ze echter opgewacht door een groepje soldaten onder leiding van Floris ten Vorsel, de oudere broer van Thomas. Hij was destijds getuige van de ontvoering en heeft wraak gezworen. Thomas ontdekt de waarheid over zijn afkomst en sluit zijn broer in de armen. Zwarte Kaat wordt onthoofd en begraven op de hei. Een struik markeert de plek, maar groeit al snel uit tot een spookachtige boom, die ook nu nog bekendstaat als de Heksenboom.

In werkelijkheid gaat het om een beuk die rond 1890 is geplant, lang na de dood van Zwarte Kaat. Wat er dus waar is van deze legende...?

Bron: deboomvanhetjaar.nl

Foto: Mark Kohn - deboomvanhetjaar.nl

De Nederlandse winnaar van 2019, de 'Heksenboom van Zwarte Kaat' te Bladel.

Foto's: deboomvanhetjaar.nl

De 'Amandelboom van de Besneeuwde Heuvel' in Hongarije, de Europese winnaar van 2018.

De Anneville-eik, de Nederlandse winnaar van 2018.

De Russische delegatie kwam zelfs helemaal in uniform naar de Europese verkiezing.

Bomen die uiteindelijk meedoen zijn wel allemaal karakteristieke exemplaren

2) Wie zitten er allemaal in de vakjury?

Prof. dr. ir. Frits Mohren, hoogleraar bosecologie en bosbeheer aan de Wageningen University & Research (WUR). Hij is gespecialiseerd in de groei van bomen en bossen in relatie tot bodem en klimaat. Gerbrand Bakker, auteur. Hij schreef onder meer de jeugdroman Perenbomen bloeien wit en de literaire roman Boven is het stil, die tevens is verfilmd. In zijn boeken geeft Bakker een beeldende omschrijving van het landschap waarin het verhaal zich afspeelt. Beatrix Kleuver, tuinontwerper en interior decorator. Medeoprichter van het magazine Seasons en auteur van het boek Country Chic. Paul Makken, adviseur public affairs ANWB. Rentmeester Maaïke Brasz schuift namens SBNL Natuurfonds aan bij de jury. Zij is verantwoordelijk voor dit project.

3) Organiseert het SBNL de verkiezing alleen, of zijn er nog andere partijen bij betrokken?

Onze mediapartner is het dagblad Trouw. Maar andere partijen schenken ook veel aandacht aan de verkiezing. Het vakblad Groen bijvoorbeeld heeft het afgelopen jaar ieder maand één boom beschreven. Ook lokaal ontstaan heel veel acties door mensen die bomen voorgedragen hebben. In Vlodrop is een 355 jaar oude kastanje genomineerd, 'De Oude Dame'. Rondom deze nominatie is ook een kleurwedstrijd voor de jeugd georganiseerd met een boek over bomen als hoofdprijs. En in Zeeland hebben liefhebbers ervoor gezorgd dat de 'Beuk met de moeilijke voeten' nu niet alleen in Middelburg, maar in heel Zeeland en ver erbuiten bekend is. Door al de verschillende acties is ook heel veel aandacht voor de boom van het jaar verkiezing op social media.

4) Het SBNL is waarschijnlijk voor de meeste boomverzorgers niet zo bekend, wat doen jullie nog meer?

Het SBNL Natuurfonds is een stichting die fondsen beheert met als doel particuliere natuurbeheerders te helpen bij het behouden en versterken van natuur. De afkorting SBNL staat voor Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied, we zijn in 1981 opgericht als tegenhanger van bestaande natuurorganisaties. De naam geeft eigenlijk heel goed aan waar we voor staan: natuurbeheer in landelijk gebied. Met onze nieuwe naam, SBNL Natuurfonds, willen we niet alleen de natuur in het landschap, maar ook in de stad stimuleren.

5) Hoe en waarom zijn jullie bezig met de Boom van het Jaar-verkiezing?

We waren een paar jaar geleden in België bij een zusterorganisatie (die toevallig ook SBNL heet), en hier hoorden we van de verkiezing. Daarna hebben we dit ook in Nederland willen organiseren. Hiervoor hebben we verschillende partijen benaderd, maar uiteindelijk hebben we het als SBNL zelf opgepakt en zijn we in 2018 begonnen met de eerste verkiezing in Nederland. De Anneville-eik ('Troeteleik') werd toen de eerste Nederlandse Boom van het Jaar. En waarom? Bomen vertellen ons verhalen. Verhalen om gedeeld en steeds weer opnieuw verteld te worden. Door de plek waar ze staan, zijn bomen stille getuigen van menselijke emoties en van 'grote en kleine' verhalen. Daar gaat het ons om, de bomen met hun verhaal.

6) De Boom van het Jaar-verkiezing bestaat ook in andere landen, is er dan ook een verkiezing op Europees of wereldniveau?

De verkiezing van de Boom van het Jaar maakt deel uit van de Europese Tree of the Year. In 2018 won de Troeteleik, in de middenberm van de A58, de verkiezing met een ruime meerderheid van stemmen. De Troeteleik was vorig jaar dus de Nederlandse inzending voor de Europese verkiezing in 2019. Deze boom is geëindigd als 7e met ruim 16.000 stemmen.

De winnaar in Europa werd de 'Amandelboom van de Besneeuwde Heuvel' in Pécs (Hongarije), met ruim 45.000 stemmen. Aan de Europese verkiezing doen in totaal 17 landen mee. De bijeenkomst waarop de winnaar bekendgemaakt wordt is echt een happening. De foto's hiervan zijn te zien op www.treeoftheyear.org.

7) Zijn er overeenkomsten tussen de bomen die genomineerd worden (zoals boomsoort, leeftijd...)?

Er zijn wat dat betreft geen eisen of normen waar de bomen aan moeten voldoen. Maar bomen die uiteindelijk meedoen aan de verkiezing zijn wel allemaal karakteristieke exemplaren. Niet per definitie monumentaal, maar zeker wel zogenaamde veterane bomen.

8) Wat was voor jou de meest bijzondere reactie op de verkiezing?

Dat was toch wel vorig jaar bij de Anneville-eik, om 's ochtends om 6.45 uur geïnterviewd te worden door de NOS. Heel bijzonder, en de boom heeft natuurlijk ook een enorme symboolfunctie gekregen, met alle ontwikkelingen rondom het verbreden van de A58 en het mogelijk kappen van de boom. Nog steeds, in november 2019, wordt er onderzocht of het mogelijk is om de boom te laten staan.

9) Als bijzondere actie was er dit jaar ook een wandeltocht. Kun je daar iets meer over vertellen?

De Rotterdamse Rachelle Eerhart heeft het initiatief genomen om in twee weken tijd langs alle 12 genomineerde bomen te wandelen. Dit werd op social media ook veel opgepakt. Tijdens haar wandelingen werd zij vergezeld door bomenliefhebbers en geïnteresseerden. Van alle bezoeken en de hele wandeling is ook een film gemaakt door Ruud Bijvank.

10) Als de mensen nu denken: Ik weet ook een mooie boom die ik wil voordragen? Wanneer kunnen ze dan nominaties voor 2020 gaan insturen?

Nadat de uitslag van de Europese verkiezing bekend is beginnen we gelijk weer met de verkiezing voor 2020. Vanaf begin april 2020 kunnen mensen weer bomen voordragen via de site www.deboomvanhetjaar.nl.

Maar natuurlijk gaan alle KPBLeden eerst nog stemmen bij de Europese Boom van het Jaar-verkiezing. Vanaf half februari zal dit kunnen via de Europese site, www.treeoftheyear.org.